

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ГОТЕЛЬНОГО ТА РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ В КОЛЕДЖІ

Богоніс О.М.

Львівський професійний коледж готельно-туристичного
та ресторанного сервісу,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Національної академії педагогічних наук України

У статті здійснено аналіз літературних джерел щодо поняття «педагогічні умови». Розглянуто основні підходи науковців до визначення педагогічних умов формування економічної компетентності майбутніх фахівців. Проаналізовано діючу систему формування економічної компетентності учнів. Визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі. Запропоновано бачення автора щодо коригування змісту освіти.

Ключові слова: педагогічні умови, інтегрування, проблемне навчання, ігрові технології навчання, економічна компетентність.

Постановка проблеми. Ефективний педагогічний процес залежить від умов, у яких він відбувається, тому, враховуючи динамічний розвиток економіки, зокрема індустрії гостинності, обґрунтування педагогічних умов формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів у сфері готельно-ресторанного обслуговування є достатньо актуальним та потребує комплексного осмислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні умови мають особливе значення у формуванні економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери готельного і ресторанного обслуговування, бо через них відбувається всебічний розвиток студента, вдосконалюється його професійний рівень, розвивається здатність до самоосвіти та самовдосконалення. Здійснивши певний аналіз наукових теоретичних джерел, можна стверджувати, що поняття «педагогічні умови» авторами трактується різносторонньо, як синтез педагогіки, психології, соціології, філософії.

Сутність поняття «педагогічні умови» досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені (В. Андрєєв, Ю. Бабанський, В. Беліков, В. Берков, А. Вербицький, О. Галкіна, М. Данилов, С. Диніна, А. Дьомін, В. Загвязинський, М. Зверєва, І. Зязюн, Н. Іпполітова, Н. Кузьміна, Б. Купріянов, Н. Михайлова, А. Найн, І. Підласий, О. Пехота, С. Рубінштейн, В. Сластьонін, Н. Стерхова, І. Фролов, А. Хуторський, Н. Яковлева та ін.).

Ю. Бабанський трактує педагогічні умови як відповідні фактору педагогічні обставини, які сприяють (або протидіють) проявам педагогічних закономірностей, обумовлених дією факторів [4, с. 80]. До педагогічних умов можна віднести ті, які свідомо створюються в освітньому процесі і повинні забезпечувати найбільш ефективне протікання цього процесу [1, с. 12] та є «сукупністю об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і прийомів підвищення ефективності навчально-виховного процесу і матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених і проєктованих у дослідженні завдань» [14].

Аналіз літературних джерел засвідчує, що питання педагогічних умов формування еконо-

мічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжах залишається відкритим.

Головною метою цієї статті є визначення та обґрунтування педагогічних умов формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі.

Виклад основного матеріалу. Функціонування педагогічної системи спрямоване на реалізацію суспільних цілей та характеризується рівнем отриманих результатів. Проте, ефективна діяльність будь-якої системи можлива лише за відповідних психолого-педагогічних умов [2, с. 506].

Умова є філософською категорією, що відображає універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує. «Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять з можливості в дійсність» [3]. Тобто, умови є базовим елементом очікуваного результату, бо саме через них створюється відповідне середовище, де відбувається формування та реалізація досліджуваного явища.

Під «умовою» можна розуміти складову певного процесу, зокрема і процесу формування економічної компетентності майбутніх фахівців готельного та ресторанного сервісу під час вивчення спеціальних дисциплін.

Похідним поняттям категорії «умови» є «педагогічні умови». Науковці в літературі єдиного тлумачення цьому терміну не надають, трактують по-різному [3].

«Педагогічна умова – це така обстановка в аудиторіях, кабінетах, де відбуваються виховні заходи, зокрема, кураторські години, під час яких у тісній взаємодії подана найкраща сукупність психологічних і педагогічних факторів (середовища, засобів, взаємовідносин тощо), що забезпечує можливість викладачу організувати активну діяльність студентів. Такі умови створюються з урахуванням фізіології, психології особистості. Вимог педагогіки до організації процесу виховання і навчання» [7].

Варто наголосити на педагогічних умовах формування економічної компетентності майбутніх фахівців, які визначає Т. Фурман:

- мотивування навчальної діяльності студентів у процесі вивчення економічних дисциплін;
- структурування змісту економічних навчальних дисциплін за модульним принципом;
- забезпечення конусного інтегрування економічних навчальних дисциплін;
- розробка дидактичного забезпечення аудиторного навчання економічних навчальних дисциплін і самостійної роботи студентів на засадах компетентнісного підходу [21, с. 78-80].

Аналізуючи позиції різних авторів щодо поняття «педагогічні умови», можна виділити основні характеристики, що його трактують:

- педагогічні умови є складовим елементом педагогічної системи;
- педагогічні умови відображають можливості освітнього та інформаційно-технічного середовища навчального закладу;
- за структурою педагогічні умови включають внутрішні та зовнішні характеристики функціонування навчального процесу;
- реалізація оптимальних педагогічних умов забезпечує ефективне функціонування педагогічного процесу.

У контексті нашого дослідження «педагогічні умови» є сукупністю внутрішніх та зовнішніх чинників, що мають забезпечити високу ефективність та результативність формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери HoReCa (готельного і ресторанного сервісу).

Зовнішня складова педагогічних умов включає комплекс форм, методів, прийомів, засобів, зміст навчання; внутрішня складова відображає мотивацію, сформованість інтересу до професії, особистісних потреб, ціннісного ставлення до життя, інформаційної обізнаності особистості.

Виходячи з аналізу наукової літератури та власного педагогічного досвіду викладання економічних дисциплін, ми дійшли висновку, що найбільш ефективними педагогічними умовами, які сприятимуть формуванню економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери готельного та ресторанного сервісу будуть:

- забезпечення мотивації до освоєння та використання у професійній діяльності економічних знань;
- забезпечення конусного інтегрування змісту навчальних економічних дисциплін;
- використання «проблемного навчання»;
- впровадження ігрових технологій навчання.

Розглянемо більш детально визначені нами педагогічні умови.

Мотивація навчальної діяльності до освоєння та використання у професійній діяльності економічних знань значною мірою забезпечує ефективність навчання, зацікавленість студентів, стимулює їхню активну позицію. Сутність цієї умови полягає в тому, щоб трансформувати байдуже негативне ставлення до навчання у відповідальне, дієве, усвідомлене і, тим самим, результативне.

Вплив мотиваційної сфери на розвиток особистості Н. Бадмаєва, О. Леонт'єв, Б. Теплов, М. Лапкін, Н. Яковлев. Вчені стверджують, що успішність навчання значною мірою залежить від його мотиваційної складової. В. Якуніна та Н. Нестерова вважають, що тільки при сформованому мотиваційно-ціннісному відношенні можливе становлення успішного майбутнього фахівця.

Мотивація пояснює широке коло таких явищ, як потреба, мотив, спонукання та ін. У широкому сенсі мотивація визначає упередженість, вибірковість і кінцеву цілеспрямованість психічного відображення й регулювання активності, а також пояснює, чому жива істота воліє робити одне, а не інше [26].

На нашу думку, цікавими є дослідження С. Джонсона, у яких Концепції навчання обґрунтовані різними теоріями, серед яких елементи поведінкової теорії навчання (наприклад, педагог позитивно підкріплює і повторення), когнітивна теорія навчання (наприклад, враховуються різні органи чуття, подання нового навчального матеріалу мотиваційними способами, при цьому кількість інформації є обмеженою, з метою підключення нової інформації до попередньої), соціальна теорія навчання (наприклад, мотивація до співпраці в групі, зворотний зв'язок) [25]. Будь-яка стратегія навчання має відповідати таким принципам (С. Джонсон):

- 1) розглядати індивідуальні відмінності;
- 2) мотивувати студента;
- 3) уникати інформаційного перевантаження;
- 4) створити реальний контекст;
- 5) заохочувати соціальну взаємодію;
- 6) залучати до практичної діяльності;
- 7) заохочувати студентів до відтворення [25].

Педагог у своїй роботі має керуватися цілями, що є найбільш вагомими для розвитку в студентів мотивації до навчальної діяльності [23].

Слід звернути увагу на модель ARCS-мотивації, яку розробив американський вчений Дж. Келлер, основні елементи якої відображені на рис. 1.

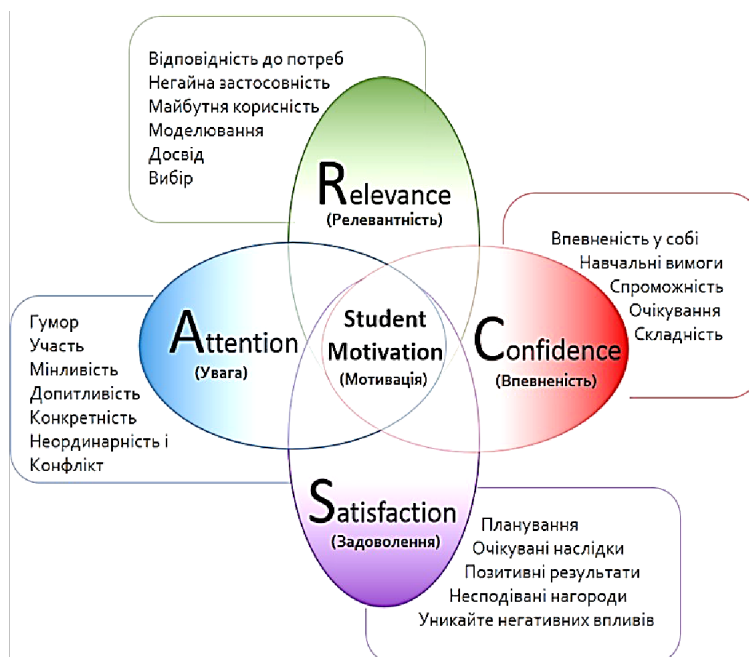


Рис. 1. Елементи моделі ARCS-мотивації за Дж. Келлером

– Attention / Заволодіти Увагою – постійно привертати увагу студента до курсу та утримувати її протягом всього часу вивчення дисципліни.

– Relevance / Навчати Значущому – потрібно давати навчальний матеріал, який можна застосувати в реальному житті, переконливо пояснити цінність освоєння студентом саме цієї теми, тоді кожен користувач зможе оцінити практичну значимість матеріалу особисто. Якщо студенти прослідковують взаємозв'язок між отриманими знаннями та розвитком своєї майбутньої професійної діяльності, тоді цінність курсу підвищується.

– Confidence / Надавати Впевненість у тому, що навчитись можливо. Педагогу необхідно розвивати впевненість студента в тому, що він успішно засвоє навчальний матеріал, для цього потрібно дати можливість досягнути проміжний результат навчання, розв'язати задачу, успішно відповісти, крім того важливо не задавати непосильних складних завдань з некоректними умовами. Мотивація підвищується, якщо студент усвідомлює, що він сам контролює ситуацію, що успіх напругу залежить від докладених зусиль.

– Satisfaction / Підтримувати інтерес, забезпечуючи Задоволення від навчання, слід показати студенту, що успішне навчання може призвести до позитивних змін у його житті, важливо застосовувати і звичайні прості мотивації такі як похвала, винагорода, святкування успіхів навчання по завершенні освоєння певного етапу або всього курсу тощо. Результати навчання студента мають відповідати його очікуванням [24].

Ефективність цієї моделі засвідчена застосуваннями в багатьох країнах світу, статистичні спостереженнями за її реалізацією показують, що кількість учнів, які припинили навчання протягом року зменшилась з 44 до 22% [13].

Виділимо основні методи та прийоми мотивації навчання, виходячи з аналізу літературних джерел та власного педагогічного досвіду:

– метод комунікативної атаки дає змогу швидко мобілізувати аудиторію до навчання, зацікавити студентів, пропонуючи їм навчальну дисципліну через використання ефекту новизни, несподіваності через педагогічні прийоми: яскрава цитата, розповідь, тематичний анекдот, цікаве запитання тощо.

– метод залучення до управління навчальним процесом – мотивує до відповідальності, активізації навчання та самоорганізації студентів. Здійснюється через спільне зі студентами планування навчання (вибір змісту, форм та методів), звертання за порадою до учнів, особистісно довірливе звертання до учнів тощо.

– сугестія (навіювання) – метод, який полягає у формуванні думки студентів про потребу навчатись через апелювання педагога до підсвідомості учнів застосовуючи прийоми періодичного повторення однієї і тієї ж думки, акцентування найважливіших моментів заняття, підштовхування слухачів до певних висновків тощо. Важливим моментом використання таких мотиваційних прийомів є невимущеність поведінки педагога, динамізм його впливу на аудиторію.

– метод закріплення позитивного враження – мотивація та стимулювання подальшої самостійної роботи студентів, підтримки позитивних вражень від дисципліни. Реалізується таким

методом через компліменти та подяку студентам за плідне заняття, яскраву тематичну цитату, встановлення зв'язку з іншими темами, «навчальне коло» тощо.

Отже, формування мотивації навчальної діяльності студентів при формуванні економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі фактично є створенням умов у навчальному закладі для виникнення внутрішніх спонукань до навчання, розуміння їх студентом та наступний саморозвиток його мотиваційної сфери. Навчальний процес охоплює також емоційну сферу студента, тому через вплив на неї, педагог стимулює мотивацію або, навпаки, пригнічує її. Підвищенню мотивації студентів також сприятиме використання сучасних комп'ютерних технологій, інтерактивних моделей навчання, використання проблемних ситуацій, а також можливість практично застосовувати отримані економічні знання в конкретних життєвих ситуаціях та на виробництві.

Конусне інтегрування змісту навчальних економічних дисциплін. Одним із шляхів розв'язання проблеми формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі є інтеграція – послідовна і повна реалізація органічного взаємозв'язку різних навчальних дисциплін.

Поняття «інтеграція» означає «процес пристосування і об'єднання розрізнених елементів єдине ціле при умові їх цільової та функціональної однотипності» [10, с. 16].

Педагогічний досвід засвідчив, що не варто надавати освітні послуги базуючись на якійсь окремій навчальній дисципліні незалежно від інших наук, що інтеграція, тобто органічне поєднання відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, є одним із найбільш ефективних прийомів навчання, який дає нові можливості діяльності викладачів та учнів.

Практичний досвід показує високу результативність інтеграції, виявляє перспективи вдосконалення такого підходу до навчання, зростання інтересу до предметів, викладання яких ґрунтується на широких міжпредметних зв'язках. Важливо правильно та органічно поєднувати різноманітні навчальні підходи, бо від цього залежить очікуваний результат.

Інтеграцію в навчанні досліджували М. Берулава, С. Гончаренко, О. Данилюк, С. Клепко, І. Козловська, Д. Коломієць, К. Ленік, С. Мамрич, П. Самійленко, А. Сергеев та інші науковці. Авторами доведено, що інтеграція у навчальному процесі забезпечує формування цілісних, комплексних знань та вмій, які сприяють усвідомленню майбутнім фахівцем глибинних взаємозв'язків структурних компонентів аналізованого явища.

Забезпечення інтеграції у процесі формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі здійснюється через професійну спрямованість навчання економічних дисциплін на основі міжпредметних зв'язків.

Реальною освітньою проблемою є діючий стан навчально-методичного забезпечення, яке не має реальної чіткої реалізації міжпредметної взаємодії. Наприклад, предметом розгляду дисципліни «Економічна теорія» є економічні закони та ка-

тегорії, вплив економічних процесів на розвиток держави, базові тлумачення окремих економічних понять «попит», «пропозиція», «споживач», «виробник», «прибуток», «посередник», «дохід» тощо. При цьому навчальною програмою курсу не передбачено розгляд економічного обґрунтування особливостей професійної діяльності майбутніх спеціалістів готельного та ресторанного сервісу, особливості здійснення бізнесу у сфері HoReCa, основи обліку та калькуляції, які у подальшій професійній діяльності студентів будуть реально необхідні та затребувані.

Впроваджувати інтегрування в навчальний процес С. Гончаренко та І. Козловська пропонують наступним чином: серед двох (або кількох) навчальних предметів обирають споріднені елементи, поняття чи дії та розробляють інтегративний курс; навколо певного об'єкта групуються різнопредметні знання (такий варіант можна назвати модульним чи профільованим); виходячи з реально існуючої предметності знань, в один навчальний предмет поетапно можна «зінтегрувати» дуже потрібні в загальному та конкретному випадках елементи знань та вмінь з інших предметів (базовий навчальний предмет міститься в центрі, а навколо нього наростають концентричні кола наближень різного порядку; такий метод можна назвати методом конічного (конусного) інтегрування) [5, с. 12-13].

Відповідно, для реалізації педагогічної умови «конусне інтегрування змісту навчальних економічних дисциплін» необхідно оновити діюче навчально-методичне забезпечення навчання, яке повинно включати використання інноваційних дієвих форм та методів роботи зі студентами, що сприяють підвищенню мотивації до навчальної діяльності; базуватись на основі конусної інтегрування навчальних дисциплін, компетентнісного підходу.

Формування професійних та ключових компетентностей у майбутніх фахівців готельно-ресторанного обслуговування має відповідати соціальним та комерційно-економічним запитам сучасної ресторанної індустрії, потребує моделі, яка забезпечувала б реалізацію розглянутих аспектів [17, с. 56].

У психолого-педагогічній літературі розрізняють три рівні інтеграції. На першому рівні відбувається формування міжпредметних зв'язків; на другому – «внутрішньо дисциплінарний синтез родинних предметів» на основі базової дисципліни; на третьому рівні відбувається створення цілісного інтегративного курсу. Саме такий курс пропонуємо розробити за запровадити в коледжах при підготовці молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу.

На жаль, сучасний стан викладання економічних дисциплін в Українських коледжах часто змушує студентів негативно ставитись до економічного навчання, яке вони бачать як надзвичайно складну, нудну і зовсім непрактичну для життя та майбутньої професійної діяльності науку. Цю проблему можна нівелювати шляхом якісного впровадження конусного інтегрування економічних дисциплін.

Реалізація інтегрування потребує базової модернізації системи освіти та мобільності педагогічного мислення, викладач повинен вийти за межі навчального матеріалу своєї дисципліни.

Проаналізувавши наукову літературу, на нашу думку, вартий уваги інтегрований навчальний курс. Інтегрований курс – навчальний курс, що об'єднує вивчення різних предметів в єдину навчальну дисципліну, забезпечує наукове всеохоплююче відображення того чи іншого предмета, явища у суб'єктивну пізнавальну цілісність [18].

Оновлення змісту та методики викладання економічних дисциплін з метою формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу можна здійснити за допомогою впровадження «пілотного» інтегрованого спецкурсу «Моя економічна компетентність». Запровадження в коледжах такого інтегрованого навчального курсу створить передумови для формування економічної компетентності, якісно нових осмислених знань, яким характерна практичність застосування в майбутній професійній діяльності.

На нашу думку, експериментальний інтегрований курс «Моя економічна компетентність» має бути професійно орієнтований на формування у студентів цілісного сприйняття економічного простору, економічної освіченості, виховання економічної культури, розвиток аналітичного мислення та вміння приймати обґрунтовані рішення, усвідомлення необхідності мобільності знань та умінь, активізацію навчальної діяльності та підвищення її ефективності, шляхом інтеграції. Інтеграція предметів навчального курсу проявляється, коли між їх спільними навчальними дисциплінами встановлена змістова відповідність та існує базова ідея, яка поєднує весь комплекс тем, що вивчаються у межах обох предметів.

При організації такого навчального курсу виникає потреба в координації діяльності педагогів, вивченні навчальних програм з «родинними» предметами, визначенні чітких міжпредметних зв'язків.

Педагогічний досвід засвідчує результативність конусної інтеграції навчальних дисциплін, перспективи розвитку та вдосконалення такого підходу до навчання; дає змогу більше використовувати потенціал змісту навчального матеріалу; всебічно розвивати здібності студентів.

Використання «проблемного навчання» – дає можливість моделювати процес майбутньої професійної діяльності студентів з метою отримання умінь і навичок безпосередньо під час навчання.

Проблемне навчання з'явилося у 50-х роках ХХ століття, його суть полягає в отриманні учнем певних знань та умінь шляхом вирішення теоретичних і практичних проблем. Особливістю проблемного навчання є дослідницька поведінка студентів, що виникає у конкретній досліджуваній проблемній ситуації та спонукає їх обґрунтовувати питання-проблеми, формулювати та перевіряти свої гіпотези [16].

Вперше ідея проблемного навчання трактується як «навчання через працю» (Дж. Дьюї) або як «навчання через дослідження» (Дж. Бруннера). У колишньому СРСР цю концепцію розвивали І.Я. Лернер, А.М. Матюшкін, М.І. Махмутов, М.М. Скаткін.

Суть проблемного навчання полягає у формуванні проблемних завдань, проблемному викладі й поясненні знань, у різноманітній самостійній роботі [20]. Основними перевагами такого

методу навчання є розвиток здібностей студентів як суб'єктів навчання, стимулювання у них навчального інтересу, забезпечення мотивації до освоєння та практичного застосування знань; сприяння формуванню здатності особистості розв'язувати потенційні професійні та повсякденні проблеми.

Проблемне навчання забезпечує засвоєння знань, стимулює аналітичне та логічне мислення, навчає застосовувати знання у практичній ситуації, сприяє творчому прогресу, робить навчання цікавим та ефективним, формує студента як активного суб'єкта пізнання [11].

Значні можливості проблемного навчання на сучасному етапі освітніх процесів зумовлені інтенсифікацією інформаційно-комунікаційних технологій.

Характерно для такого методу навчання є те, що знання й способи їх набуття не даються у готовому вигляді. Матеріал задається як предмет пошуку. І весь зміст навчання полягає у стимулюванні пошукової діяльності студента. Тому, дуже важливо дотримуватись диференційованого підходу в навчанні який визначає ролі суб'єктів освітнього процесу [19, с. 2].

До прикладу, вивчаючи тему «Підприємство і підприємництво» можна використати для обговорення такі проблемні питання: «Успішне підприємництво потребує інвестицій. Україна цікавою для інвесторів та, на жаль, не має достатнього зовнішнього інвестування. Чим можна обґрунтувати такий парадокс?».

Прості проблемні запитання доцільно обговорювати після освоєння нового матеріалу. На семінарах можна обговорювати більш складні проблемні ситуації, доречно буде колективна проблемно-пошукова діяльність, що сприяє творчому розвитку і формуванню економічного мислення.

Коментування та обговорення певних фраз теж вважається проблемною ситуацією. Наприклад, «прокоментуйте, будь-ласка: – «Не важливо розмір прибутку, головне, щоб він був». Обговорення схожих до запропонованих ситуацій та проблемних питань свідчить про рівень освоєння навчального матеріалу та дає змогу педагогу оцінити та проконтролювати знання по темі.

Основні переваги проблемного навчання полягають у тому, що воно розвиває розумові здібності учнів як суб'єктів учіння; викликає у них інтерес до навчання і відповідно сприяє виробленню мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; пробуджує їх творчі нахили; має різнобічний характер; виховує самостійність, активність і креативність учнів; сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості, спроможної вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми [12].

Проблемне навчання – така організація процесу навчання, в основі якого лежить створення вчителем самостійної пошукової діяльності школярів із розв'язання навчальних проблем у ході яких формується нове знання, уміння, навички та розвиваються здібності, зацікавленість, ерудиція, творче мислення та інші особисто значущі якості.

Впровадження ігрових технологій навчання.

У вивченні економічних дисциплін важливі не лише знання та навички, а й соціально-економічне спілкування, певна творча діяльність, що стимулюватиме особистість до самоосвіти та вміння

практично використовувати нові знання в конкретних ситуаціях професійної діяльності.

Ігрові методи, як зазначає В. Ягупов, сприяють удосконаленню практичних навичок і вмінь, їхньому застосуванню, творчому використанню для розв'язання професійних і психолого-педагогічних проблем, створенню умов для активного обміну досвідом [22].

Основними різновидами ігрових методів активізації пізнавальної діяльності студентів є рольові і ділові ігри. Суттєвий внесок у розвиток методик організації, дидактичного наповнення ігрових методів навчання внесли І. Носаченко, В. Пугачев, В. Ягупов, на основі аналізу робіт яких можна виокремити такі методи ігрового навчання: аналіз виробничих ситуацій; метод інциденту; метод інсценування (розігрування ролей); мозкова атака; ігрове проектування; розрахунково-ситуаційні завдання; ділові ігри тощо. На думку А. Нісімчука, О. Падалки та О. Шпака, необхідно приділяти увагу економічним іграм, у яких продуктивна праця сприяє збагаченню студентів досвідом в оволодінні елементами творчої праці, розвитку власної ініціативи, удосконалення технологій виробничих процесів, прийнятті економічно виправданих рішень, вироблення певних умінь і навичок [15].

Аналіз наукової літератури та власний педагогічний досвід показують, що використання ігрових методик при викладанні економічних дисциплін сприяє залученню до навчальної діяльності майже всіх студентів групи, формує аналітичне мислення, вміння висловлювати та аргументувати власні думки. Крім того, розвивається індивідуальність, ініціативність, працездатність, конкурентоспроможність, творчий підхід особистості.

Відповідно до піраміди засвоєння знань, розробленої американськими вченими у 80-х роках ХХ століття, 75% інформації засвоюється через навчання дидактичними іграми.

Аналіз науково-теоретичних джерел дає змогу зробити висновок, що ігрова технологія має дидактичне завдання, правила, ігровий задум та керівника гри, а її головною метою є формування, розширення, засвоєння, закріплення, узагальнення навчального матеріалу. Використання ігрових технологій у навчанні дослідники називають їх «іграми дорослих» та розглядають як інтерактивні методи навчання [6].

Ігрові технології передбачають інтерактивну взаємодію її учасників і потребують застосування ігрового проектування як ще однієї «інтерактивної дидактичної технології підготовки фахівців» [8, с. 61-65].

В основі пізнавальної діяльності студентів при вивченні економічних дисциплін лежать певні проблемні ситуації економічного характеру.

Провідна педагогічна практика викладання економіки пропонує широке використання в практиці вивчення економічних дисциплін ігрових методик навчання як ефективних форм активізації навчальної діяльності студентів.

Активні ігрові методики навчання включають ділові, управлінські ігри, соціально-психологічні, педагогічні й інші тренінги, комп'ютерні ігри – все те, що реалізує спільну активність педагога та студента – співпрацю. Поєднання навчальної спрямованості та ігрової форми дозволяє стиму-

лювати невимушене оволодіння конкретним навчальним матеріалом.

Важливу роль при вивченні економічних дисциплін відіграють дискусії. Дискусія, як спосіб передачі знань у системі «викладач-студент», «студент-студент» входить до групи проблемних методів і має кілька різновидів: дискусія, пов'язана з викладом; дискусія круглого столу; дискусія групова; дискусія загальна [9].

Важливе місце в системі завдань для активізації самостійної роботи студентів при вивченні економічних дисциплін посідає метод навчального проектування. Г. Ковальчук вважає, що метод проектів сприяє формуванню в студентів умінь використовувати різноманітні джерела інформації для розв'язання проблеми, спільно працювати в групі, представляти й аргументувати власні пропозиції щодо виконання завдань, використовувати знання з інших предметів, застосовувати теоретичні знання на практиці. Важливою перевагою методу проектів поряд з іншими активними методами є можливість розвитку творчих здібностей студентів та інші методи [9].

Г. Ковальчук стверджує, що одним із методів активного навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності, є аналіз конкретних ситуацій. Цей метод передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу. Використання методу аналізу конкретних ситуацій рекомендується для поглиблення знань із теми, установлення зв'язку теорії та практики, формування вмінь студентів аналізувати ситуацію, робити висновки, приймати відповідні рішення, вести конкретну продуктивну діяльність у нетипових або непередбачуваних ситуаціях [9].

На основі аналізу наукових джерел можна зробити висновок, що при вивченні економічних дисциплін підвищенню активізації пізнавальної діяльності студентів сприяють психолого-педагогічні методи активізації пізнавальної діяльності, які забезпечують тісний зв'язок теорії з практикою. Процес підвищення активізації пізнавальної діяльності вимагає від нас, викладачів, застосування різних шляхів, методів, засобів та форм навчання, які спонукають студентів до активності. Саме тоді будуть створені умови для цілеспрямованого впливу викладача на розвиток у студентів творчого, логічного та критичного самостійного мислення і здатності кваліфіковано розв'язувати професійні завдання.

Висновки і пропозиції. Таким чином, виходячи із нашого дослідження, найбільш ефективними педагогічними умовами, що сприятимуть формуванню економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери готельного та ресторанного сервісу в коледжі будуть: забезпечення мотивації до освоєння та використання у професійній діяльності економічних знань; забезпечення конусного інтегрування змісту навчальних економічних дисциплін; використання «проблемного навчання»; впровадження ігрових технологій навчання.

Запропоноване обґрунтування педагогічних умов формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі дозволяє перейти до експериментальних заходів у реальних умовах навчальної діяльності закладу освіти – реалізації та запровадження обґрунтованих педагогічних умов, що, в свою чергу, дозволить їм творчо вдосконалити та інтегрувати в загальний зміст професійної підготовки спеціаліста сфери HoReCa.

Список літератури:

1. Аксарина И. Ю. Педагогические условия адаптации выпускников школ на этапе перехода от общего к высшему профессиональному образованию: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / И. Ю. Аксарина; Курганский гос. ун-т. – М., 2006. – 19 с., с. 12.
2. Андреев В. И. Педагогика: учебный курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев. – 2-е изд. – Казань: Центр инновационных технологий, 2000. – 568 с., с. 506.
3. Апресян Р. Г. Этика: энциклопедический словарь / Р. Г. Апресян, А. А. Гусейнов. – М.: Гардарики, 2002. – 389 с.
4. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения / Ю. К. Бабанский. – М.: Знания, 1987. – С. 80, с. 80.
5. Гончаренко С. У. Теоретичні основи дидактичної інтеграції у професійній середній школі / С. У. Гончаренко, І. М. Козловська // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 9-18, с. 12-13.
6. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / [упоряд. Л. Галіцина]. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
7. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: [навч. посіб.] / С. Г. Карпенчук. – [2-ге вид.]. – К.: Вища школа, 2005. – 314 с.
8. Кічук Н. В. Ігрове проектування як інтерактивна дидактична технологія підготовки фахівців / Н. В. Кічук // Наука і освіта. – 2005. – № 3-4. – С. 61-65.
9. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч. посібник. – Вид. 2. – К.: КНЕУ, 2003. – 298 с.
10. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: монографія / за ред. С. У. Гончаренка / І. М. Козловська. – Львів: Світ, 1999. – 302 с., с. 16.
11. Латер Ю. С., Яцишина І. В., Гільберг Т. Г. Основи сімейної економіки: робочий зошит вчителя. 8 клас. Частина І. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. – 68 с.
12. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. – М., 1972.
13. Модель мотивации к обучению/изменениям (Дж. Келлер) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ibcm.biz/Nauchnye-stati/2011-03-17-08-02-43.html> – Назва з екрана.
14. Найн А. Я. Инновации в образовании: монография / А. Я. Найн. – Челябинск: ИПР МО РФ, 1998. – 288 с.
15. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології: [навч. посіб.] / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К.: Просвіта: Пошуково-видавниче агентство «Книга Пам'яті України», 2000. – 368 с.
16. Оконь В. Введение в педагогику: навч. посібник / В. Оконь. – М.: 1989. – 220 с.
17. Педагогічні основи формування змісту підготовки кваліфікованих робітників за інтегрованими професіями: посібник / С. Г. Кравець, Ю. І. Кравець, Н. П. Дерев'яно, О. Г. Оліферчук. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 152 с., с. 56.

18. Профессиональное образование. Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. – М.: НМЦСПО. С. М. Вишнякова. 1999.
19. Пурьшева Н. С. Дифференцированное обучение физике в средней школе / Н. С. Пурьшева. – М.: Прометей, 1993. – 224 с., с. 2.
20. Фицула М. М. Педагогіка: навч. посібник / М. М. Фицула. – Київ: Академвидав, 2006. – 560 с.
21. Фурман Т. Ю. Обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців економіки та підприємництва в процесі вивчення економічних дисциплін / Т. Ю. Фурман // Матеріали VII Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної заочної конференції «Сучасна освіта і наука в Україні: наукові здобутки, стан і перспективи» (м. Дніпропетровськ, 23-25 березня 2011). – Дніпропетровськ: Всеукраїнське громадське об'єднання «Нова освіта», 2011. – С. 78-80.
22. Ягупов В. В. Педагогіка: Навч. посібник / Ягупов В. В. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
23. Ames C. «Motivation: What Teachers Need to Know», Teachers College Record, vol. 91, no. 3, pp. 409-421, 1990.
24. Keller J. M. The ARCS model: designing motivating instruction. Confidential unpublished draft, Tallahassee, Florida, Instructional Systems Program, 2006.
25. Johnson S. D. and Aragon S. R. «An Instructional Strategy Framework for Online Learning Environments», New Directions for Adult and Continuing Education, Wiley Periodicals Inc., no. 100, pp. 31-44, 2003.
26. Huitt W. Motivation to learn: An overview. Educational Psychology Interactive, Valdosta, GA, Valdosta State University, 2001, 16 pp.

Богонис О.Н.

Львовский профессиональный колледж гостинично-туристического и ресторанного сервиса,
Институт педагогического образования и образования взрослых
Национальной академии педагогических наук Украины

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МЛАДШИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ГОСТИНИЧНОГО И РЕСТОРАННОГО СЕРВИСА В КОЛЛЕДЖЕ

Аннотация

В статье проведен анализ литературных источников относительно понятия «педагогические условия». Рассмотрены основные подходы ученых к определению педагогических условий формирования экономической компетентности будущих специалистов. Проанализирована действующую систему формирования экономической компетентности учащихся. Определены и обоснованы педагогические условия формирования экономической компетентности будущих младших специалистов гостиничного и ресторанного сервиса в колледже. Предложено видение автора по корректировке содержания образования. **Ключевые слова:** педагогические условия, интегрирования, проблемное обучение, игровые технологии обучения, экономическая компетентность.

Bogonis O.M.

Lviv Professional College of Hotel-Tourist and Restaurant Service,
Institute of Pedagogical Education and Adult Education
of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING THE ECONOMIC COMPETENCE OF THE FUTURE SMALL SPECIALISTS OF HOTEL AND RESTAURANT SERVICE IN COLLEGE

Summary

The article analyzes literary sources concerning the concept of «pedagogical conditions». The basic approaches of scientists to determination of pedagogical conditions of formation of economic competence of future specialists are considered. The effective system of formation of students' economic competence is analyzed. The pedagogical conditions of formation of economic competence of future junior specialists of hotel and restaurant service in college are determined and substantiated. The author's vision for adjusting the content of education is proposed.

Keywords: pedagogical conditions, integration, problem learning, gaming learning technology, economic competence.